ދިވެހިރާއްޖޭގެ ހައިކޯޓު

ދިވެހިރާއްޖެ

ޝަރީޢަތް ނިޔުނުގޮތް

- ޤަޟިއްޔާ ނަންބަރު: 2020/HC-A/205
- އިސްތިއުނާފުކުރި ފަރާތް: ޑިލިޖެންޓް ބްރަދާރސް ޕްރައިވެޓް ލިމިޓެޑް
- އިސްތިއުނާފު ރައްދުވި ފަރާތް: ސަލްމާ ގްރޫޕް އިންޓަރނޭޝަނަލް ޕްރައިވެޓް ލިމިޓެޑް
- މައްސަލައިގެ ބާވަތް: އެއްބަސްވުމާ ޚިލާފު އުފެދިގެން ހުށަހެޅޭ މައްސަލަ

މައްސަލަ ބެލި ފަނޑިޔާރުންގެ މަޖިލިސް:

ފަނޑިޔާރު މުޙައްމަދު ނިޔާޒް

އިސްފަނޑިޔާރު ހާތިފް ހިލްމީ

ފަނޑިޔާރު މުޙައްމަދު ސަލީމް

ނިޔުނު ތާރީޚް: 24 ރަބީޢުލްއައްވަލް 1444 / 20 އޮކްޓޫބަރު 2022

ހައިކޯޓުގައި ދަޢުވާ ރަޖިސްޓަރީ ކުރެވުނު ތާރީޚް:

26 ޞަފަރު 1442
13 އޮކްޓޫބަރު 2020

<u>އިސްތިއުނާފުކުރެވުނު މައްސަލަ:</u>

- **ނަންބަރު:** 556/Cv-C/2019
- **ނިންމި ކޯޓު:** ސިވިލް ކޯޓު
- **މާއްދާ:** އެއްބަސްވުމާ ޚިލާފު އުފެދިގެން ހުށަހަޅާ މައްސަލަ
- **ހުށަހެޅުނު ތާރީޚް:** 24 ޑިސެމްބަރު 2019
- **ނިމުނު ތާރީޚް:** 20 ޖުލައި 2020

މަދަނީ – އެއްބަސްވުމާއި ޚިލާފު އުފެދިގެން ހުށަހަޅާ މައްސަލަ – ޤާނޫނު ނަންބަރު 24/76 (ހެއްކާބެހޭ ޤާނޫނު) ގެ 2 ވަނަ އަދި 5 ވަނަ މާއްދާ - ޝާހިދީ ހެއްކާބެހޭ ގޮތުން އަމަލުކުރާ ބަސްތަކ އުވިގެންދާ ރޫލް

ތަސިޤާތު މުރާޖަޢާ ނިޔާބާގެ ޙައްޤު (އިސްތިސްނާޢާތު ހާޒިރު ބިލްޑީ އަދި ތަސިޤާތު މުރާޖަޢާ ސަލަމް ބީޢު ކުރެއްވެވެ.

މައްސަލައިގެ ތަޢާރަފު:

1. މިއީ، ސިވިލް ކޯޓުގެ ނަންބަރު 556/Cv-C/2019 ޤަޟިއްޔާ އެކޯޓުން ނިންމާފައިވާ ޝަރީޢަތް އަދި ޓޫރިސީ ހަމަތަކާ ހިމާޔަތްކުރަމުން، ޖެނެރަލް ބިލްޑަރސް ޕްރައިވެޓް ލިމިޓެޑް[1] (މީގެ ފަހުން "ޖެނެރަލް ބިލްޑަރސް")ގެ ފަރާތުން އެ ހުކުމާ ދިވެހިރާއްޖޭގެ ހައިކޯޓުގައި އިސްތިއުނާފުކުރުމުން ބަލާފައިވާ ޤަޟިއްޔާއާއެކެވެ. މި ޤަޟިއްޔާގައި އިސްތިއުނާފުވި ފަރާތަކީ ސަފްރާ ގްރޫޕް އިންޓަރނޭޝަނަލް ޕްރައިވެޓް ލިމިޓެޑް[2] (މީގެ ފަހުން "ސަފްރާ ގްރޫޕް") އެވެ.

މައްސަލައިގެ ޚުލާޞާ:

1. އަސްޓްރާ ބަރްޖު އުމްރާ ގްރޫޕުން (މީގެ ފަހުން "އަސްޓްރާ ގްރޫޕް") 2018 (1440ހ) ވަނަ އަހަރުގެ ނޮވެމްބަރު އަދި ޑިސެމްބަރު މަހު އުމްރާއަށް ދިޔުން ގެންދިއުމަށް ބަޔާންވެފައިވެ. ސަފްރާ ގްރޫޕް އިންޓަރނޭޝަނަލް ޕްރައިވެޓް ލިމިޓެޑް (މީގެފަހުން "ސަފްރާ ގްރޫޕް")ގެ ފަރާތުން ޗެއަރމަން އަބްދުއްރަޝީދު އަބްދުﷲ، އަސްޓްރާ ގްރޫޕްގެ ވެރިޔާ އަބްދުﷲރަޝީދުއަށް ދެއްކި، އުމްރާއަށްދާ މީހުންގެ ޓިކެޓް ގަތުމާއި ގުޅޭ ޚަރަދުން ވާހަކަ ދެއްކިކަމަށް ބުނެއެވެ. އަދި އަސްޓްރާ ގްރޫޕުން ޓިކެޓް ގަންނަނީ ބޭރަކަން US$714.00 (ހަތްސަތޭކަ ސާދަ އެމެރިކާ ޑޮލަރު) ރުޖޫޢު ކުރަން ބުނިކަމަށް ބަޔާންކުރެއެވެ.[3]

---

[1] C-0400/2015

[2] C-0215/2011

[3] ސިވިލް ކޯޓުގެ ނަންބަރު 556/Cv-C/2019 ޤަޟިއްޔާއާއި އެކު ހުށަހެޅުން ތަރުތީބު ބަޔާންތައް

2. ސަލްމާ ގްރޫޕްގެ ވެރިޔާ އަބްދުއްރަޝީދު އަބްދުﷲ، ޑިލިޖަންސް ބްރަދަރސް ޕްރައިވެޓް ލިމިޓެޑްގެ ދަށުން ހިންގާ ޖީ.ޓީ ބޯޓްވަރކްސް (މިގެ ފަހުން "ޖީ.ޓީ ބޯޓްވަރކްސް") ގައި އުޅޭ އާއްމުގެ ރައްޗެއްސަށްކަމުގާ ނިޝާން ލިޔާ މިހާރަށް ގެވުމުން، މާލެ-ތިލަފުށި-މާލެ ބިލެއް ބޯޓަކަށް US$632.00 (ހަސަތޭކަ ބައްތިރީސް އެމެރިކާ ޑޮލަރު) ގެ ބަދަލުގައި ދިޔަރާސްކަމަށް ބުނިކަމަށް ބުނެއެވެ.[4] އޭރުން، ސަލްމާ ގްރޫޕުން ބޯޓަކަށް US$700.00 (ހަތްސަތޭކަ އެމެރިކާ ޑޮލަރު) ގެ ބަދަލުގައި މާލެ-ތިލަފުށި-މާލެ ބިލެއް ގެންދިއުމަށްޓަކައި ބުނި އަސްކަރު ގްރޫޕްގެ ވެރިޔާއަށް ގުޅައި ވާހަކަ ދެއްކިކަމަށް ބުނެއެވެ. މިދެކުދިން ވާހަކައިގެ ދަށުން، 2018 ވަނަ އަހަރު ނޮވެމްބަރު އަދި ޖެހެނދުނު ވަރު އޮޅުމާލައި ދާ 216 މީހުންގެ މާލެ-ތިލަފުށި-މާލެ ބިލެއް ސަލްމާ ގްރޫޕް މަނީފެސްޓް ނަގުވަން އަސްކަރު ގްރޫޕުން އަނބުރާގެން، އެބަސްވާފައިވާތަން އަބްދުއްރަޝީދު އަބްދުﷲ ބުނެފައިވެއެވެ.[5]

3. ބިލެއް ނަގުވަން އެއްބަސްވި އަދި، ބޯޓަކަށް US$700.00 (ހަތްސަތޭކަ އެމެރިކާ ޑޮލަރު) ގެ ބަދަލުގައި އަސްކަރު ގްރޫޕްގެ ފަރާތުން، 6 ފެބްރުއަރީގެ މަތިން، ސަލްމާ ގްރޫޕަށް ފައިސާ ދައްކަވަން ސަލްމާ ގްރޫޕްގެ މެނޭޖިންގ ޑިރެކްޓަރު އެއްބަސްވެއެވެ. އެގޮތުން އެކު ޖުމްލަ 2،331،504.00ރ (ދެމިލިއަން ތިންސަތޭކަ އެއްތިރީސްހާސް ފަސްސަތޭކަ ހަތަރު ރުފިޔާ) އަސްކަރު ގްރޫޕުން ދައްކަވަން ސަލްމާ ގްރޫޕްގެ މެނޭޖިންގ ޑިރެކްޓަރު އަބްދުއްރަޝީދު އަބްދުﷲ ބުނެއެވެ.[6]

4. އަސްކަރު ގްރޫޕުން އުމްރާއަށް ގެންދާ މީހުންގެ މާލެ-ތިލަފުށި-މާލެ ބިލެއް ނަގުވަން ސަލްމާ ގްރޫޕް އާ ހަވާލުކުރުމުން ސަލްމާ ގްރޫޕްއި ޖީ.ޓީ ބޯޓްވަރކްސްގައި އުޅޭ ނިޝާން އާ ވާހަކަ ދެއްކުމުންގޮސް ބޯޓަކަށް US$632.00 (ހަސަތޭކަ ބައްތިރީސް އެމެރިކާ ޑޮލަރު)ގެ ބަދަލުގައި މާލެ-ތިލަފުށި-މާލެ ބިލެއް ނަގައިދިނުމަށް ޖީ.ޓީ ބޯޓްވަރކްސް

[4] ސިވިލް ކޯޓުގެ ނަންބަރު 556/Cv-C/2019 ގެ ޤަޟިއްޔާއާއި އެކު ހުށަހެޅުން ތަކުރާރު ބަޔާންނާމާ
[5] އިބިދ
[6] އިބިދ

އިން އެއްބަސްވިކަމަށް ސަލްމާ ގްރޫޕުން ބުނެއެވެ. އަދި މިއެއްބަސްވުމުގެ ދަށުން، ޕީ.ބީ ބޮޑުފަޅުވަސް އިން ސަލްމާ ގްރޫޕަށް ދޭންޖެހިފައިވާ 03 އިންވޮއިސްގައި ބާކީހުރި ޖުމުލަ 2،105،015.04ރ (ދެމިލިއަން އެއްލައްކަ ފަސްހާސް ފަނަރަ ރުފިޔާ ހަތަރު ލާރި) ޕީ.ބީ ބޮޑުފަޅުވަސްއިން ލާރި ޖަވާބުދުމަށް އަންގާފައިވާ އެކަމުންޖެހޭ ޖަވާބުދާރީކަމަށް ސަލްމާ ގްރޫޕުން ބުނެއެވެ.[7]

5. ސަލްމާ ގްރޫޕުން ޕީ.ބީ ބޮޑުފަޅުވަސްއާ ޙަވާލު ކުރި ފައިސާއަށް ހިއްސާތެރިވެ، ހަމައެކަނި ނަގާދީފައިވަނީ 48 ޝެއަރ ބިލްބޯޑަކަށް ސަލްމާ ގްރޫޕުން ބުނެއެވެ. ބާކީ އޮތް 167 ބިލްބޯޑު ޕްރިންޓްކޮށްފައިވާ ވަގު ބިލްބޯޑުތަކެއްކަމަށް ސަލްމާ ގްރޫޕުން ބުނެއެވެ. ނަތީޖާއެއްގެ ގޮތުން، ޕްރޮގްރާމަށް ފުރަތަން ބަހައްޓާފައިވާ 167 މިންނަމުން ފުރަ ގޮތް ނުވިކަމަށް ސަލްމާ ގްރޫޕުން ބުނެއެވެ. އެގޮތުން، އެފަރާތްތަކުން ޕްރޮގްރާމަށް ފުރުވުމަށްބޭނުމުގައި، ސަލްމާ ގްރޫޕުން އަދާކުރި ބިލްބޯޑު ނަގަން ކުރަންޖެހުނު ޚަރަދު -/1،864،173ރ (އެއްމިލިއަން އަށްލައްކަ ފަސްދޮޅަސް ހަތްދިހަހާސް ހަތްސަތޭކަ ހަތްދިހަ ތިނެއް ރުފިޔާ) ޕީ.ބީ ބޮޑުފަޅުވަސްގެ ކިބައިން ހޯދުމަށް ސަލްމާ ގްރޫޕުން ދަޢުވާކުރިއެވެ.

6. ޕީ.ބީ ބޮޑުފަޅުވަސް މިދަޢުވާއަށް އިންކާރުކޮށް، ސަލްމާ ގްރޫޕުން ޙަވާލުކުރި ފައިސާއަށް ހިއްސާތެރިވެފައި ނުވާކަމަށާއި، ޙަވާލުކުރުމުން ފައިސާއަށް ވަރަށް ބިލްބޯ ގެންދިޔަކަމަށް ބުނެފައިވެއެވެ.

ސިވިލް ކޯޓުން މައްސަލަ ނިންމިގޮތް:

7. ސިވިލް ކޯޓުގެ ނަންބަރު: 556/Cv-C/2019 ދަޢުވާއާގެ ޝަރީޢަތް ނިމުނުގޮތުގެ ރިޕޯޓަށް ބަލާއިރު، އެދަޢުވާއާ ނިންމާފައިވަނީ؛

"ދަންނަވާ، އިސްލާމީ ޝަރީޢަތާއި ގާނޫނުތަކާއި ޚިލާފުވެފައިވާ ބާރުތަކާއި ޤާނޫނުއަސާސީގެ މައްސަލަ
ދިރާސާކުރުން ބަލާއިރު، އަސާސީ އިންސާނީ ޙައްޤުތައް ޙިމާޔަތްކުރުން ހިނގާ އަސާސީ ބަރަޚް ދުލާ

[7] އެބަދ

ގްރޫޕުގެ ފަރާތުން 2018 ވަނަ އަހަރުގެ ނޮވެމްބަރު، ޑިސެމްބަރު މަހު އުމްރާއަށް މީހުން ފޮނުވުމަށްޓަކައި މާލެ-ޖިއްދާ-މާލެ ދަތުރުގެ ޓިކެޓް ނެގުމަށް ސަފްރާ ގްރޫޕް އިންޓަރނޭޝަނަލް ޕްރައިވެޓް ލިމިޓެޑާއި ހަވާލުކުރުމާއި ގުޅިގެން 216 މީހުން އުމްރާއަށް ދިއުމަށް ބޭނުންވާ އެއަރ ޓިކެޓް ގަތުމަށް 02 އޮގަސްޓް 2018 ން ފެށިގެން 05 ނޮވެމްބަރު 2018 ގެ ނިޔަލަށް ސަފްރާ ގްރޫޕް އިންޓަރނޭޝަނަލް ޕްރައިވެޓް ލިމިޓެޑްގެ ފަރާތުން އެކި ފަހަރުމަތިން 2,104,178/20ރ. (ދެމިލިއަން އެއްލައްކަ ހަތަރު ހާސް އެއްސަތޭކަ ހަތްދިހައަށް ރުފިޔާ ވިހި ލާރި) ދަޢުވާލިބޭ ޑިލިޖަންސް ބްރަދަރސް ޕްރައިވެޓް ލިމިޓެޑާއި ހަވާލުކުރެވިފައިވާކަމާއި، ސަފްރާ ގްރޫޕް އިންޓަރނޭޝަނަލް ޕްރައިވެޓް ލިމިޓެޑްގެ ފަރާތުން އިސްވަރުންނުވުން އަދަދަށް ފައިސާ ދަޢުވާލިބޭ ޑިލިޖަންސް ބްރަދަރސް ޕްރައިވެޓް ލިމިޓެޑްގެ ފަރާތުން ސަފްރާ ގްރޫޕް އިންޓަރނޭޝަނަލް ޕްރައިވެޓް ލިމިޓެޑާއި ހަވާލުކުރި އެއަރ ޓިކެޓްތަކުގެ ތެރެއިން 167 ޓިކެޓު ބްލޮކްކުރުން ޓިކެޓްތަކަށްޓަކައި އެޓިކެޓްތަކަށް ބޭނުންނުކުރެވުމުން އުމްރާއަށް ފުރަންހަމަޖެހިފައިވާ އުމްރާވެރިންނަށް ތައްޔާރުކުރައި އުމްރާއަށް ނުފުރުވުމާއި ގުޅިގެން އެފަރާތުގެ އުމްރާވެރިން ފޮނުވުމަށްޓަކައި އަލުން ޓިކެޓް ގަންނަން ޖެހިފައިވާތީއާއި، މިގޮތުން އެފަރާތަށް އުމްރާއަށް ފުރަންޖެހުނު (ދޭއް) 02 ޓިކެޓު އަގު ބޮޑުވުމާއި 167 ޓިކެޓު ގަތުމަށް ޖުމްލަ -/1,864,173ރ. (އެއްމިލިއަން އަށްސަތޭކަ ފަސްދޮޅަސް ހަތަރު ހާސް އެއްސަތޭކަ ހަތްދިހަތިން ރުފިޔާ) ހަރަދުކުރަން ޖެހިފައިވާކަން ހުށަހެޅުއްވި ފާރިސްޓަރ ޝަރީޢަތަށް ސާބިތުވާތީ 167 އެއަރޓިކެޓް ގަތުމަށް ހަރަދުކުރި -/1,864,173ރ. (އެއްމިލިއަން އަށްސަތޭކަ ފަސްދޮޅަސް ހަތަރު ހާސް އެއްސަތޭކަ ހަތްދިހަތިން ރުފިޔާ) އަދި ޑިލިޖަންސް ބްރަދަރސް ޕްރައިވެޓް ލިމިޓެޑްގެ ފަރާތުން އެއަރ ޓިކެޓް ގަނޑުނުކުރަން ބޭނުން ސަފްރާ ގްރޫޕް އިންޓަރނޭޝަނަލް ޕްރައިވެޓް ލިމިޓެޑްގެ ކޮންޓްރެކްޓް ހަމަކުރުމަށް ޓިކެޓް ގަނޑުއަކަށް އެފަރާތުން ނަގާ ބަދަލު ދޭއިރު އެއަރ ޓިކެޓް ބަލަން ސަފްރާ ގްރޫޕް އިންޓަރނޭޝަނަލް ޕްރައިވެޓް ލިމިޓެޑްގެ ފަރާތުން ޖިނާޔަތްތެރިން ކުރަމުންދާ އިހުމާލުގެ ސަބަބުން ހަރަދުކުރަން ޖެހިފައިވާ ފައިސާ ހަރުގެން އެނގެން އޮތްކަމާއި، މިފަރާތުގެ ޑިލިޖަންސް ބްރަދަރސް ޕްރައިވެޓް ލިމިޓެޑްގެ ފަރާތުން ސަފްރާ ގްރޫޕް އިންޓަރނޭޝަނަލް ޕްރައިވެޓް ލިމިޓެޑްގެ ފަރާތަށް ދެއްކުމަށް ކަނޑައަޅާ މިންވަރު ޝަރީޢަތަށް ސާބިތުވެގެންދާތީ ކަންކަމަށް، މިފަރާތާ ސަފްރާ ގްރޫޕް އިންޓަރނޭޝަނަލް ޕްރައިވެޓް ލިމިޓެޑްގެ ފަރާތުގެ ކަމުގައި 20 ޖޫން 2020 މިންވަރުން ފެށިގެން މަދުވެގެން އެއްމަހުގެ ތެރޭގައި އެއްމަހު ސަލާމް ޑިޕޮޒިޓް މިފަރާތް ދުވަސްތަކުން މިހާރު 02 (ދޭއް) މަސްދުވަހުގެ ތެރޭގައި މިފަރާތް -/1,864,173ރ. (އެއްމިލިއަން އަށްސަތޭކަ ފަސްދޮޅަސް ހަތަރު ހާސް އެއްސަތޭކަ ހަތްދިހަތިން ރުފިޔާ) ދައްކާ ހަވާލުކުރުމަށް ޑިލިޖަންސް ބްރަދަރސް ޕްރައިވެޓް ލިމިޓެޑްގެ ފަރާތަށް ޙުކުމްކުރަމެވެ."

މިފަދައިންކަމަށް އެޕީލުކުރާ ނިޔުމަށް ގޮތުގެ ތަޢާރުފު އިސްލާމް ހުށަހެޅުއްވެވެ.

ސިވިލް ކޯޓުގެ ނިންމުމަށް ވާސިލްވި ސަބަބުތައް:

8. މަތީގައި ބަޔާންކުރެވުނު ނިންމުން ސިވިލް ކޯޓުން ނިންމާފައިވަނީ އަންނަނިވި ސަބަބުތަކުގެ މައްޗަށް ބުރަވެވަމުން ބެލެވުން އޮވެއެވެ.

8.1- ސަލްމާ ގްރޫޕުގެ ފަރާތުން 2018 ވަނަ އަހަރުގެ ނޮވެންބަރު، ޑިސެންބަރު މަހު އުމުރާއަށް މީހުން ގެންދިއުމަށްޓަކައި މާލެ-ހުޅުމާލެ ޓިކެޓް ނެގުމަށް ޑިޕޮޒިޓް ބަލަހައްޓާއި ހަވާލުކުރިކަމަށްވާ ފައިސާ އަނބުރާ ދައްކަން ނުލިބިފައިވާކަމަށް އެފަރާތުން އިންކާރުކުރެއްވި ސަބަބަކަށް އެފައިސާދައްކާފައިނުވުން.[8]

8.2- ސަލްމާ ގްރޫޕުގެ ބޭންކް ސްޓޭޓްމަންޓްތަކަށް ބަލާއިރު، 02 އޮގަސްޓް 2018 ން ފެށިގެން 05 ނޮވެންބަރު 2018 ގެ ނިޔަލަށް ޑިޕޮޒިޓް ބަލަހައްޓާ ދިން ހުރި ފަހަރު މަތިން 2,104,178/20ރ. (ދެމިލިއަން އެއްލައްކަ ހަތަރު ހާސް އެއްސަތޭކަ ހަތްދިހައަށް ރުފިޔާ ވިހި ލާރި) ދީފައިވާކަން އެނގެން އޮތުމެވެ.[9]

8.3- ސަލްމާ ގްރޫޕުގެ ފަރާތުން 216 މީހުންގެ ޓިކެޓް ގަތުމަށް ރާވާފައި ފައިސާއިން ޓިކެޓް ގަތުމަށްފަހު ރާވާފައިވާ ޓިކެޓުތަކުގެ ތެރެއިން ސަޢުދީ ނޫން 167 ޓިކެޓް ހިފެހެއްޓިފައިވާކަން، އަދި އެޓިކެޓުތަކަށް އުމުރާއަށް ނުފުރިފައިވާކަން އެނގެން އޮތުމެވެ.[10]

8.4- ސަޢުދީ ނޫން ޓިކެޓުތަކަށް އަދާން ޑިޕޮޒިޓް ބަލަހައްޓައިން ޓިކެޓް ނަގައިދީފައިނުވާއިރު، އެޓިކެޓްގެ އަގަދަކުރާ ފައިސާ އަނބުރާ ސަލްމާ ގްރޫޕާ ހަވާލުކުރައްވާކަން ޑިޕޮޒިޓް ބަލަހައްޓައިން ޝަރީޢަތަށް ސާބިތުކޮށްދީފައިނުވާކަން.[11]

8.5- ސަޢުދީ ނޫނުން ޓިކެޓުތަކުގެ ސަބަބުން އުމުރާވެރިންނަށް ނުފުރެވުނު އެ ސަޢުދީ ނޫނުން 167 ޓިކެޓް ނަގާފައިވަނީ ސަލްމާ ގްރޫޕުގެ މެނޭޖިންގ ޑިރެކްޓަރ އަބްދުއްރަޝީދު ޢަބްދުﷲ މުޙައްމަދުގެ އިރުޝާދާއި ގުޅިގެން ކަމަށް އަސްލަމް ގްރޫޕުގެ ފިނޭންސް އަބްދުﷲ ރަޝީދުގެ ބަޔާނުން އެނގެން އޮތުމެވެ. އަދި ބަޔާންކޮށްދިން ޓިކެޓްގެ ބޭނުމަށް ހުރިހާ ކުރިން ޑިޕޮޒިޓް ބަލަހައްޓާގެ ފަރާތުން ހުރި ނޫން ދިވެހިސަރުކާރުގެ ފަރާތުން ކޮންމެވެސް މީހަކަށް ހަވާލުކުރައްވާކަން ހަވާލުކުރެވޭ ޓިކެޓުތަކުގެ ސާބިތުކުރެވިފައިނުވާކަން އެނގެން އޮތުމެވެ. އަދި ބުނެވުނު 167 ޓިކެޓް ގަތުމަށް ދޭންވާ ފައިސާ ބެލެހެއްޓުމުގެ ޒިންމާ ހުރިހާ ބަލަހައްޓާ ފަރާތަކަށް ދޭން ފަރާތް ކަނޑައަޅާފައިވާ

8 ސިވިލް ކޯޓުގެ ނަންބަރު 556/Cv-C/2019 ގެ ޝަރީޢަތުގެ ނިމުނު ގޮތުގެ ރިޕޯޓުގެ (ހ)
9 އެބަ
10 އެބަ ގެ (ށ)
11 އެބަ ގެ (ނ)

ފައިސާއަކީ ރީޖެންޓް ބިލްޑަރސް އިން ޖިންމާވާންޖެހޭ ފައިސާއެއްކަމުގައި ބަލާން ޤާނޫނީ އަދި ޝަރުޢީ ހަމައެއް ނެތްކަން އެނގެން އޮތެވެ.[12]

8.6- ރީޖެންޓް ބިލްޑަރސްއާ ޙަވާލުކުރި ގޮތުގައި ހަވާލުކުރި ފައިސާއިން ޙިލާބު ނުގަނެ ސިވިލް ދުވަސް 167 ޙިލާބު ހަވާލުކުރުމާއި ކުރިގަން އުޅުނުބަޔަކު ސަމާލު ގެރުފުއިން އަދުން ނަގުމަށް -/1,864,173ރ. (އެއްމިލިއަން އަށްސަތޭކަ ފަސްދޮޅަސް ހަތަރުހާސް އެއްސަތޭކަ ހަތްދިހަ ތިނެއް ރުފިޔާ) ދައްކާފައިވާކަން ހުށަހަޅާފައިވާ ލިޔުންތަކުން އެނގެން އޮތެވެ.[13]

އިސްތިއުނާފީ ނުކުތާތައް:

9. ސިވިލް ކޯޓުގެ ނަންބަރު: 556/Cv-C/2019 ގަޟިއްޔާ ނިންމަވާފައިވަނީ ޝަރުޢީ އަދި ޤާނޫނީ ހަމަތަކާއި ޚިލާފުވާކަމަށް ބުނެ، ރީޖެންޓް ބިލްޑަރސްގެ ފަރާތުން ތިރީގައިވާ ނުކުތާތައް ހުށަހަޅާ އިސްތިއުނާފުކަމުގައި ބާރުދެން ދިވެހިރާއްޖޭގެ ހައިކޯޓުގެ ޝަރީޢަތުގެ މަޖިލީހުގައި ވާހަކަ ދައްކާފައިވެއެވެ. މިގޮތުން ހުށަހަޅާފައިވާ ނުކުތާތަކަކީ:

9.1 **ފުރަތަމަ ނުކުތާއަކީ:** ސިވިލް ކޯޓުގެ ނަންބަރު: 556/Cv-C/2019 ގަޟިއްޔާގައި ހުށަހަޅާފައިވާ ހުރި ވަޒަން ކުރުވިފައިވަނީ ޤާނޫނު ނަންބަރު:24/76 (ހުއްދަތުގެ ޤާނޫނު) ގެ 5 ވަނަ މާއްދާ އާ، ދިވެހިރާއްޖޭގެ ސުޕްރީމް ކޯޓުގެ 2010/SC-A/17 ނަންބަރު ގަޟިއްޔާ އަދި ދިވެހިރާއްޖޭގެ ހައިކޯޓުގެ ނަންބަރު: 2014/HC-A/98 ގަޟިއްޔާގައި ކަނޑައަޅާފައިވާ ހަމަތަކާއި ޚިލާފުވާކަމަށްބުނެ ހުށަހަޅާ ނުކުތާ.

9.2 **ދެވަނަ ނުކުތާއަކީ:** ސިވިލް ކޯޓުގެ ނަންބަރު: 556/Cv-C/2019 ގަޟިއްޔާގައި ހިނގި ކަމެއް ދެން މިހާރު ދޭއިރު ވާހަކަ އަޑުއަހައިގެން މއ. ފެހިނސާވީ / ކ.މާލެ އަބްދުﷲ ރަޝީދު ދިރިވާ ހުކުމުގެ މައްސަލަ ބަލާފައި މައްސަލަ ނިންމާފައިވުން އަދި ދިވެހިރާއްޖޭގެ ހައިކޯޓުގެ ނަންބަރު: 2009/HC-A/146 ގަޟިއްޔާގައި ކަނޑައަޅާފައިވާ އުސޫލުތަކާއި ޚިލާފު ހުކުމެއް ބަހައްޓާފައިވާކަމަށް ބުނެ ހުށަހަޅާ ނުކުތާ.

[12] އަބަދު ގެ (ރ)
[13] އަބަދު ގެ (ބ)

9.3.ތިންވަނަ ނުކުތާއަކީ: ސިވިލް ކޯޓުގެ ނަންބަރު: 556/Cv-C/2019 ދަޢުވާއާގައި ހުކުމްކޮށްފައިވަނީ ޤާނޫނު ނަންބަރު 10/96 (ދިވެހިރާއްޖޭގެ ކޮންޓްރެކްޓުގެ ޤާނޫނު)ގެ 15 ވަނަ މާއްދާ އަދި ޤާނޫނީ ގޮތުން ބަލައިގަނެވިފައިވާ ޕްރިވިޓީ އޮފް ކޮންޓްރެކްޓް (Privity of Contract) ގެ ޤާނޫނީ މަބްދައާ ޚިލާފަށްކަމަށްބުނެ ހުށަހަޅާ ނުކުތާ.

9.4.ހަތަރުވަނަ ނުކުތާއަކީ: ސިވިލް ކޯޓުގެ ނަންބަރު 556/Cv-C/2019 ދަޢުވާއާގައި ސަލްމާ ގްރޫޕް އިންޓަރނޭޝަނަލް ޕްރައިވެޓް ލިމިޓެޑަށް އެއްބަސްވުމާ ޚިލާފުވުމުގެ ސަބަބުން ލިބުނު ސީދާ ގެއްލުންތަކަށް ސާބިތުވާގޮތަށް ކަނޑައަޅައި ޑިލިވަރީން ބަދަރަށް ޕްރައިވެޓް ލިމިޓެޑުން ދެއްކުމަށް އަމުރުކޮށްފައިވާ 1,864,173.00ރ. (އެއްމިލިއަން އަށްސަތޭކަ ފަސްދޮޅަސް ހަތަރުހާސް އެއްސަތޭކަ ހަތްދިހަ ތިން ދިވެހި ރުފިޔާ) އަކީ ޤާނޫނު ނަންބަރު 4/91 (ކޮންޓްރެކްޓުގެ ޤާނޫނު)ގެ 23 ވަނަ މާއްދާގެ (ހ)، (ށ) (1) އަދި ސިވިލް ގެއްލުމުގެ ގޮތުން ދިވެހިރާއްޖޭގެ ހައިކޯޓުގެ ނަންބަރު:2009/HC-A/201 ދަޢުވާއާގައި އިސްތިދުލާލުކޮށްފައިވާ އުސޫލުތަކާ ޚިލާފަށްކަމަށްބުނެ ހުށަހަޅާ ނުކުތާއެވެ.

އިސްތިއުނާފުކުރާ ފަރާތުން ދެއްކި ވާހަކަތައް

10. ފުރަތަމަ އިސްތިއުނާފީ ނުކުތާގެ ތަފްސީލުގައި އިސްތިއުނާފުކުރާ ފަރާތުން ފާހަގަކުރާ މައިގަނޑު ނުކުތާއަކީ ޔަޤީން ހެކިތަކުން ސާބިތުވާން އޮތްކަމަށް އެނގެން ގޮތަކަށް ސާބިތުކޮށްފައިވާކަމަށް ބުނާ ބުނުމެވެ. މިގޮތުން އިސްތިއުނާފު ރައްދުވާ ފަރާތުން ހުށަހެޅި ޑޮކިއުމަންޓް 6 އާއި ޑޮކިއުމަންޓް 10 އިން ފައިސާ ދެއްކި ކަމަށް ފެންނަން އޮތީ، އަސްލާއި އިންވޮއިސްބަލަން ޕްރައިވެޓް ލިމިޓެޑަކަށް އެނގޭއިރު، އިސްތިއުނާފު ރައްދުވާ ފަރާތުން ހަރަދު ކުރި ފައިސާއެއްގެ ގޮތުގައި އެ ދެ ޑޮކިއުމަންޓުގައި ބަޔާންކޮށް މިންވަރަކަށް ފައިސާ ނަގައިދިނުމަށް ޔަޤީން ހެކިން ސާބިތުވާން އޮތް ކަމެއް އެނގެން ގޮތަކަށް ސާބިތުކޮށްފައެއް ނުވާތީއެވެ.

11. ދެވަނަ އިސްތިއުނާފީ ނުކުތާގެ ތަފްސީލުގައި މައިގަނޑު ގޮތެއްގައި ފާހަގަކޮށްފައިވަނީ ހިޔާލާ ދަޢުވާގަރު އިސްތިއުނާފު ރައްދުވާ ފަރާތުން ހުށަހެޅި ގޮތުގައި ހުށަހަޅާފައިވާ އަސްލާއި އިންވެސްޓްމަންޓް ޕްރައިވެޓް ލިމިޓެޑުގެ ޑޮކްޔާޑުން ޖެނެރޭޓަރާއި އަދި އިތުރު ޖެނެރޭޓަރެއް މިމައްސަލާގައި އެފަރާތްތަކުގެ މަސްއޫލިއްޔަތު ހިފޭނޭ އަދި މިމައްސަލައިން ފައިދާވާނެ ފަރާތްތަކެއްކަމުން، އެފަރާތްތަކުގެ ހައިބަސް ޖަވާބު ނުހޯދާ ނިންމާފައިވާކަމެވެ.

12. ތިންވަނަ އިސްތިއުނާފީ ނުކުތާގެ ތަފްސީލްގައި ފާހަގަކޮށްފައިވަނީ ދިވެހިރާއްޖޭގެ ޤާނޫނު ނަންބަރު 10/96 (ދިވެހިރާއްޖޭގެ ކުންފުނިތަކާބެހޭ ޤާނޫނު)ގެ 15 ވަނަ މާއްދާގެ (ހ) ގައި މި ބަޔާންކޮށްފައިވާ ގޮތުން ކުންފުނިތައް ރަޖިސްޓްރީވުމަށްފަހު، އެ ކުންފުނިތަކީ ވަކި ޤާނޫނީ ޝަޚްޞެއްކަމަށްވެ. އެހެންކަމުން އެއްބަސްވުމުގެ ޕްރިންސިޕަލް އެގްރީމަންޓު ވެފައިވަނީ އަސްލާއި އިންވެސްޓްމަންޓާއި އިސްތިއުނާފު ރައްދުވާ ފަރާތާ ދެމެދުގައިކަމެވެ. އަދި އެއްބަސްވުމާއި ޚިލާފުވުމުގެ ސަބަބުން ކުރަންޖެހުނު ހަރަދު ކޮށްފައިވަނީ އަސްލާއި އިންވެސްޓްމަންޓްކަމެވެ. އެކަން ފައިސާގެ ރަސީދަށް ބެލުމުން އެނގޭކަމެވެ. އެހެންނަމަވެސް އެ ހަރަދު ހޯދުމަށް ދަޢުވާކޮށްފައިވަނީ އިސްތިއުނާފު ރައްދުވާ ފަރާތުންކަމަށްވާއިރު، އެއީ ވަކި ޤާނޫނީ ޝަޚްޞުންނަކަމުން އިސްތިއުނާފު ރައްދުވާ ފަރާތުން އެހަރަދު ހޯދުމަށް ދަޢުވާކުރުމަށް އެއްވެސް ޙައްޤެއް ލިބިގެންނުވާކަމެވެ. އަސްލާއި އިންވެސްޓްމަންޓް ކުންފުނީގެ ހަރަދެއް ހޯދުމަށް ދާންވީ އެމުސްނަދާއްކޮށް އެއްބަސްވުން އޮތް ފަރާތެއްގެ ކައިރިއަށް ކަމަށެވެ. އަސްލާއާއި އިސްތިއުނާފުކުރާ ފަރާތާއި ދެމެދު އެއްވެސް ގުޅުމެއް އެއްވެސް އެއްބަސްވުމެއް ވެފައިނުވާކަމެވެ.

13. ހަތަރު ވަނަ އިސްތިއުނާފީ ނުކުތާގެ ތަފްޞީލުގައި ޤާނޫނު ނަންބަރު 4/91 (ކޮންޓްރެކްޓާބެހޭ ޤާނޫނު) ގެ 23 ވަނަ މާއްދާގެ (ހ) ގެ ދަށުން ގެއްލުމުގެ ބަދަލު ނަގައި ދިނުމުގެ ކުރިން އެގެއްލުން

ސާބިތުކޮށްދެންނެވުނުކަމަކާއި، އިސްތިއުނާފަށް ރައްދުވާ ފަރާތުން އެ ގެއްލުން ސާބިތުކޮށްދިނުމަށް ހުށަހަޅާފައިވާ ލިޔުމާއި ހެކިތަކުން ދައުވާކޮށްފައިވާ އަދަދަށް ގެއްލުންވެފައިވާކަން ސާބިތުކޮށްދީފައި ނުވާކަމެވެ.

އިސްތިއުނާފުކުރާ ފަރާތުން އުޒުރުތައް:

14. އިސްތިއުނާފުކުރާ ފަރާތުން އުޒުރުވެފައިވަނީ ސިވިލް ކޯޓުގެ ނަންބަރު 556/Cv-C/2019 ޤަޟިއްޔާގައި ހުކުމްކުރެއްވުމުގައިވަނީ ޤާނޫނު ނަންބަރު 24/76 (ހުއްދަބިލު ޤާނޫނު)ގެ 5 ވަނަ މާއްދާ އަދި ދިވެހިރާއްޖޭގެ ސުޕްރީމް ކޯޓުގެ ނަންބަރު:2010/SC-A/17 ޤަޟިއްޔާއާއި ދިވެހިރާއްޖޭގެ ހައިކޯޓުގެ ނަންބަރު: 2014/HC-A/98 ޤަޟިއްޔާގައި ކަނޑައެޅިފައިވާ ހުކުމަށާއި ޚިލާފަށްކަމުގައި ކަނޑައަޅައިދެއްވުމަށެވެ، ސިވިލް ކޯޓުގެ ނަންބަރު ޤަޟިއްޔާގެ ހުކުމްދިނުމުގެ ހުކުމަށް ނުގުޅުމުގައި އަމަލުކޮށްފައިވާ ޤާނޫނީ އަދި ޝަރުޢީ ހަމަތަކާއި ދިވެހިރާއްޖޭގެ ހައިކޯޓުގެ ނަންބަރު: 2009/HC-A/146 ޤަޟިއްޔާގައި ކަނޑައަޅާފައިވާ އުސޫލުތަކާއި ޚިލާފަށް ކަނޑައަޅައިދެއްވުމަށެވެ، ސިވިލް ކޯޓުން މައްސަލަ ނިންމަވާފައިވަނީ ޤާނޫނު ނަންބަރު 10/96 (ދިވެހިރާއްޖޭގެ ކުންފުނިތަކުގެ ޤާނޫނު)ގެ 15 ވަނަ މާއްދާ އަދި ޕްރޮމިސަރީ ނޯޓު ކޮންޓްރެކްޓުގެ މަބްދައާ ޚިލާފަށް ކަނޑައަޅައިދެއްވައި، ސިވިލް ކޯޓުން ދެއްކުމަށް އަމުރުކޮށްފައިވާ ފައިސާއަކީ ޤާނޫނު ނަންބަރު 4/91 (ކޮންޓްރެކްޓުގެ ބިލް ޤާނޫނު)ގެ 23 ވަނަ މާއްދާގެ (ހ)، (ށ) އަދި (1) ވަނަ ނަންބަރާއި ޚިލާފަށް ނިންމަވާފައިވާ ނިންމުމެއްކަމަށް ކަނޑައަޅުއްވައިދިނުމަށެވެ.

އިސްތިއުނާފަށް ރައްދުވާ ފަރާތުން ދެއްކި ވާހަކަތައް:

15. އިސްތިއުނާފަށް ރައްދުވާ ފަރާތުން ފުރަތަމަ ނުކުތާގެ ރައްދުގައި ބުނެފައިވަނީ ޖުލައިމަހުގެ 6 ޖުލައިމަހުގެ 10 ގައިވާ އަދަދަށް ޗެކުދެ ގޮތުގައި ބަޔަކު އުނިވަރސަލް ބޭންކްގެ ސަރވިސް ޕްރޮވައިޑް ލިމިޓެޑްން ޗެކުތަކުން ގޮތުގައި

ފައިސާ ބަދަލުކުރީ ދީ ފަރާތުން ވާހަކަ ދެއްކުމަކަށްފަހު، ސަރުކާރު ގޮތުގެ ފަރާތުން އަސްލާއި އިންވެސްޓްމަންޓަށް ފައިސާ ބަދަލު ކުރުމުންނަކަމަށެވެ. އަދި މިފައިސާއަކީ އިސްތިއުނާފު ބަދަލާ ސަރުކާރު ގޮތުގެ އިންޓަރފައިވާ ހަރަދުއަކަށް ސިވިލް ކޯޓަށް ހުށަހެޅުން 2 ދައުވާގެ ހުށަހެޅިފައިވާ ތެރެއިން ވަރަށް ސާފުކޮށް އެނގެން އޮންނަކަމަށެވެ.

16. އިސްތިއުނާފީ ދެވަނަ ނުކުތާގެ ބައްދަލުގައި ބަލާއިރު، ސިވިލް ކޯޓަށް ހުށަހެޅިފައިވާ 2 ދަޢުވާގެ ނަން ހުށަހަޅާފައިވަނީ މާލީ މަސްތާއަށް އުވިގެން، އަސްލާއި އިންވެސްޓްމެންޓްގެ ބިއްބާގާރުންނަށް ވީ ނޫންކަމަށެވެ. ނަމަވެސް މުޢާމަލާތް އެންމެ ރަނގަޅަށް ދަންނަން ފެންނަނީކަމަށް މި ފެންނަނީކަމަށް ވާނީކަމަށެވެ. ހުޅަބަސް ނެގުމަކަށް ކޮންފިޑެންޝަލް ރިސީވަރުންގެ ހަރަކާތްތަކަށް، ރިސީވަރޝިޕްގެ ކަންކަމުގައި މަސްއޫލް އެއީ ފަރާތެއް އަދި އެކަން ދަންނަން ފަރާތެއްކަމަށެވެ.

17. އިސްތިއުނާފީ ތިންވަނަ ނުކުތާގެ ބައްދަލުގައި ބަލާއިރު، ފައިސާގެ ރަސީދުގައި އަސްލާއި އިންވެސްޓްމަންޓު ޙަވާލުވާ ސަބަބާއި އެފައިސާ ދައްކާފައިވާ ގޮތް ވަކިން ސާފުކޮށް ހުށަހެޅިފައިވާ ލިޔުންތަކުންނާއި، ދައުވާގެ ދަޢުވާ އެނގެން އޮންނަކަމަށެވެ. އަދި މިއީ އިސްތިއުނާފުކުރާ ފަރާތުން ސިވިލް ކޯޓުގައި ފުރަގަސް ކޮށްފައިވާ ކަމެއްނޫންކަމަށެވެ. އަދި 4 ވަނަ ނުކުތާގެ ބައްދަލުގައި މި މައްސަލައިގައި ހުރި ގެއްލުމެއް ސީދާ އަދި ނުސީދާ ގޮތުންވެސް ލިބިފައިވާ ސަރުކާރު ގޮތުގެއަށް ހުށަހަޅާފައިނުވާކަމަށެވެ. އަދި ސަރުކާރު ގޮތުގެއާއި ލިބެންޖެހޭ ފައިސާ ނުލިބި 3 އަހަރު ފާއިތުވެގެން ގެއްލިފައިވާއިރު މިފައިސާ ހޯދަން ސަރުކާރު ގޮތުގެއިން މަސައްކަތް ކުރަމުންދާ އެކަން ދެފަރާތަށް ހެކިފައިވާކަމާއި މިއީ އިންސާފުވެރިކަމާ ނުގުޅޭކަމަށެވެ.

ޢުޒުރުތައް: އިސްތިއުނާފު ރައްދުވާ ފަރާތުން

18. އިސްތިއުނާފު ރައްދުވާ ފަރާތުން އެދިފައިވަނީ ސިވިލް ކޯޓުގެ ނަންބަރު 556/Cv-C/2019 ދަޢުވާއާގައި އުޞޫލުން ކޮށްފައިވާ ބުނުމަކީ ޝަރުޢީ އަދި ޤާނޫނީ އުޞޫލުތަކާއި އެއްގޮތަށް ކޮށްފައިވާ ބުނުމެއް ކަމަށް ކަނޑައަޅުއްވައިދިނުމަށެވެ.

ޝަރީޢަތަށް ފާހަގަކުރެވުނު ކަންކަން:

19. މިމައްސަލައާއި ގުޅިގެން ސިވިލް ކޯޓުގެ ނަންބަރު: 556/Cv-C/2019 ދަޢުވާއާ ނިމުނު ގޮތުގެ ރިޕޯޓާއި، އެމައްސަލަ އިސްތިއުނާފުކުރުމަށް ޙާޟިރުވުމަށް ބަޔާންކުރެއްވުމަށް ފަރާތުން ހުށަހަޅާފައިވާ ނުކުތާތަކާއި، އެނުކުތާތަކާއި ގުޅިގެން ދެފަރާތުން ހައިކޯޓުގެ ޝަރީޢަތުގެ މަޖިލީހުގައި ދައްކާފައިވާ ވާހަކަތަކާއި، މައްސަލައާއި ގުޅުންހުރި އެންމެހައި ލިޔުންތަކަށް ބަލާއިރު އަންނަނިވި ކަންތައްތައް ޝަރީޢަތަށް ފާހަގަކުރެވެއެވެ.

ޖޭ.ޕީ ޓްރެވަލްސްއަށް ދަޢުވާއަށް ޖަވާބު ދީފައި ނުވުން:

20. މިމައްސަލައާއި ގުޅިގެން ފުރަތަމަ ބަޔާންދެއްވި ކަމަކީ، ސަލްމާ ގްރޫޕުން ކުރި ދަޢުވާއެވެ. ސަލްމާ ގްރޫޕުން ބަޔާން ކުރަނީ؛

" ސަލްމާ ގްރޫޕް އިންޓަރނޭޝަނަލް ޕްރައިވެޓް ލިމިޓެޑްގެ ފަރާތުން 2018 ނޮވެމްބަރު އަދި ޑިސެމްބަރު މަހު އުމްރާއަށް މީހުން ގެންދިއުމަށްޓަކައި ޖޭ.ޕީ-ޓްރެވަލް-މާލެ ޓިކެޓް ނެގުމަށް ބުކިންގ ޕްރައިވެޓް ލިމިޓެޑަށް (ޖޭ.ޕީ ޓްރެވަލްސް) އަށް ފައިސާ ޙަވާލުކުރި އެފަރާތުން ބަލަހައްޓަމުންދިޔަކަމަށެވެ. އެގޮތުން ތަކެތި އުފުލަދެވުނު ފަރާތުން ޖޭ.ޕީ ޓްރެވަލްސް ޕްރައިވެޓް ލިމިޓެޑަށް ފައިސާ މި ކެންސަލްވުމުގެ ފަރާތުން ރީފަންޑް ކޮށްދީފައިނުވާކަމަށެވެ."[14]

[14] ސިވިލް ކޯޓުގެ ދަޢުވާ ފޯމުގެ 8.1 (އިންޑެކްސް ނަންބަރު 52)

މިވާފަދައާ ސާބިތުކޮށްދިނުމަށް ސަރުކާރު ގޮތުގައި ހުށަހަޅާފައިވަނީ ޤާނޫނުގެ 1، 2، 3 އަދި 4 ގައި ބަޔާންކުރާ ބާބުގެ ބުނެފައިވާ ސާބިތުވެގެންވާ. މިގޮތުން ޤާނޫނުގެ 12 ގެ ގޮތުގައި ހުށަހެޅި ބާބުގެ ސާބިތުކުރާނެ. މިހާރުވެގެން ބަޔާންކުރާ، ދަށު ކޮށްގެ ޝަރީޢަތް ނިމުނުގޮތުގެ ދަށުގައި ބަޔާންކުރާ ފަރާތުން، 02 އޮގަސްޓް 2018 އިން 05 ނޮވެމްބަރު 2018ގެ ނިޔަލަށް ސަރުކާރު ގޮތުގައި ޕީ.ޖީ ބެލެހެއްޓުމަށް 2،104،178/20ރ (ދުއިމިލިއަން އެއްލައްކަ ހަތާވީސް ހާސް އެއްސަތޭކަ ހަތްދިހައަށް ރުފިޔާ ވިހިލާރި) ދެއްކިކަން ސާބިތުވާން އޮތެވެ. އެހެންކަމުން، މިފައިސާއަށްވާ މިންވަރަށް ބަޔާން ޖިނާޔީ ނަގައިދިނުކަން ހުރި ހުށަހަޅައިގެން ސާބިތުކޮށްދިނުމުގެ ބަދަލު އޮތީ ޕީ.ޖީ ބެލެހެއްޓުމުގެ ފަރާތުގައެވެ. އެކަން ސާބިތު ކޮށްދިނުމަށެވެ. އަދި އެކަމާއިބެހޭ ގޮތުން ޕީ.ޖީ ބެލެހެއްޓުމުގެ ފަރާތުން ދަށު ކޮށްގައި އެއްވެސްކަމެއް ފާހަގަކޮށްފައި ނުވެއެވެ. އެހެންކަމުން، ސަރުކާރު ގޮތުގައި ޕީ.ޖީ ބެލެހެއްޓުމަށް ދެއްކި ފައިސާއާ ޕީ.ޖީ ބެލެހެއްޓުމަށް ލިބިފައިވާ ފައިސާކަން ޝަރީޢަތަށް ސާބިތުވާކަމަށް ދަށު ކޮށްން ނިންމާފައިވާ ކަމަށްވެއެވެ.

21. ސަރުކާރު ގޮތުގައި ޕީ.ޖީ ބެލެހެއްޓުމަށް ދެއްކިފައިން ފައިސާއާ ގުޅޭގޮތުން، ދަށު ބަޔާންކުރި، އެފައިސާއަށް ޕީ.ޖީ ބެލެހެއްޓުމުން ނަގައިދިނުމުގެ ޖިނާޔީ ޢަމަލުގެ ތުހުމަތުން ޖިނާޔަތް ބޭއްވުމުން ޖިނާޔަތެއް ކަމަށްވުން، ސަރުކާރު ގޮތުގައި އެއްވެވަރަށް އަދި ޖިނާޔަތް ނަގަމުންދާކަން ހުށަހަޅައިގެން ކުރިއަށްގެންދިޔުމުން ކަމަށްވެއެވެ. އަދި ކުރިއަށްގެންދިޔުން ހުށަހަޅައިގެން ސާބިތު ކުރުމަށް ހުށަހަޅާ ޤާނޫނުގެ 5، 6، 8، 9 އަދި 10 ގައި ބަޔާންކޮށްފައެވެ.

ޤާނޫނު ނަންބަރު 24/76 (ހުއްކާބެހޭ ޤާނޫނު)ގެ 5 ވަނަ މާއްދާ:

22. ޤާނޫނު ނަންބަރު 24/76 (ހުއްކާބެހޭ ޤާނޫނު) ގެ 5 ވަނަ މާއްދާގައި ބަޔާންކުރާ ޢުޤޫބާތް ލިޔުމުގެ އަސްލު ހުށަހަޅައިގެން އުޅޫލެވެ. މިއީ ކިތަންމެ ހުއްކާބެހޭ ގޮތުން އަމަލުކުރާ ބެލުމަށް އުޅެވޭނެ ޢަދަދުގެ ތުހުމަތުގައި ހިފެހެ

ކަމުގައެވެ. ކިތާބީ ހެއްކަކީ ކޮބައިކަން ބަޔާންކުރަނީ ހެއްކާބެހޭ ޤާނޫނުގެ 2 ވަނަ މާއްދާގައެވެ. އެހެންކަމުން ހެއްކާބެހޭ ޤާނޫނުގެ 2 ވަނަ މާއްދާ އާއި 5 ވަނަ މާއްދާއަކީ ގުޅިފައިވާ ދެމާއްދާއެވެ. ހެއްކާބެހޭ ޤާނޫނުގެ 2 ވަނަ މާއްދާގައި ބަޔާންކުރަނީ؛

" ކަމެއްގެ ހަޤީޤަތާ ދެނެގަތުން ޝަރީޢަތުގެ މަޖިލީހަށް ހުށަހެޅުން އެ މަޖިލީހުގެ ހުއްދަކުރާ ނުވަތަ ޝަރީޢަތުގެ މަޖިލީހަށް ހާޒިރު ކަރުދާސް ލިޔުމަކާއި ހެއްކެއްގެ ގޮތުގައި ބެލޭނެ އެއްޗެކެވެ. މިފަދަ ކަރުދާސް ލިޔުމަކީ ކިތާބީ (ޑޮކިއުމެންޓަރީ) ހެއްކެވެ."

މިފަދައިންނެވެ. ކޯޓުގެ ލިޔުމަކީ ހެއްކެއްގެ ގޮތުގައި ބެލޭނެ އެއްޗެއްކަމަށްވީނަމަވެސް، އެލިޔުމެއް ހެއްކެއްގެ ގޮތުގައި ޝަރީޢަތަށް ހުށަހަޅަންޖެހޭ ގޮތް ބަޔާންކުރަނީ ހެއްކާބެހޭ ޤާނޫނުގެ 5 ވަނަ މާއްދާގައެވެ. އެމާއްދާގައި ބަޔާން ކުރަނީ؛

" ޝަރީޢަތުން ނުވަތަ ޤާނޫނުން ލިޔުމެއް އޮތުން ލާޒިމުކުރާ ކަމެއްގައި ހެއްކެއް ކަމުގައި ބެލޭނީ ހަމަ އެލިޔުމެކެވެ. ނަމަވެސް އެ ލިޔުމެއް ނެތްނަމަ ގަބޫލުކުރާ ފަދަ އުޒުރުތަކެއް ޝަރީޢަތުގެ މަޖިލީހަށް ސާބިތު ވާނަމަ އޭގެ ބަދަލުގައި އެހެން ހެކި ގަބޫލު ކުރެވިދާނެއެވެ."

މިފަދައިންނެވެ. ވީމާ، ކިތާބީ ހެކިތަކުގެ ތެރެއިން ޝަރީޢަތަށް ހުށަހަޅާ އަސްލު ހެއްކަކީ އެލިޔުމުގެ އަސްލެވެ. އޭގެ ޕްރައިމަރީ އެވިޑެންސް އެވެ. އެލިޔުމުގެ އަސްލު ހުށަހެޅުން ނޯންނަމަ، އޭގެ ކޮޕީއެއް ނުވަތަ އެލިޔުމުގެ ބަދަލުގައި އެހެން ހެއްކެއް ސެކަންޑަރީ އެވިޑެންސްގެ ގޮތުގައި ހުށަހެޅޭނީ އެލިޔުމުގެ އަސްލު ހުށަހެޅުން ނޯންނަ ސަބަބު ބަޔާންކޮށްދިނުމުގެ ފަހުން ކަމަށްވާނަމައެވެ. ޑީ.ބީ ފިޕްސަން މިންކަމުގައި ހެއްކާބެހޭ ޤާނޫނުގެ މިމާއްދާއަށް ރިޢާޔަތްކޮށް ސަމާލުކަން ދީފައި ނުވެއެވެ. އެހެނީ، ސަމާލުކަމަށް ގެނެސްދެން ހުށަހަޅާ ލިޔުމުގެ ޗާޓުބަޔަށް ކޮޕީން ޑީ.ބީ ފިޕްސަން ދަށުން ކޮޕީގައި ސާބިތުކޮށް އުފައްދާފައިވަނީއެވެ. ޑީ.ބީ ފިޕްސަން އުފައްދާ ސާބިތުކަމާ، ޑޮކިއުމެންޓް 6 އަދި ޑޮކިއުމެންޓް 10 ގައި ފައިސާ ދޫކުރި ފަރާތްތަކަކަން

" އަސްކޯއި އިންވެސްޓްމަންޓް ޕްރައިވެޓް ލިމިޓެޑް" މިހެން ބަޔާންކުރުމީ، ފައިސާ ދެއްކި ފަރާތަކީ ސަމާލު

ގުޅުންހުރިކަމަށް ނުވާނެ ކަމަށް ބުނެއެވެ.

<u>ޑޮކިއުމަންޓް 6 އަދި ޑޮކިއުމަންޓް 10 ގައި ބަޔާންކުރާ ހާލު:</u>

23.ކަމުގެ ހަޤީޤަތް ސާބިތުކޮށްދިނުމަށްޓަކައި، ޝަރީޢަތުގެ މަޖިލީހަށް ދެއްކޭ ކުރުވާ ކަރުދާސް ބަލައިގެ ހެއްކާއި ހެކިތަކުގެ

ދަޢުވާ ކުރުވާފައިވެއެވެ. އެހެންކަމުން، އެ ހުށަހަޅާފައިވާ ސާބިތުކުރުމުގެ އުޞޫލު ކަނޑައަޅާފައިވާ އުސޫލުތަކާއި

އެއްގޮތަށް ދެން ހަމަ ނުވާނަ ރިވިއުޝަނީ ކޯޓުން ދެއްކެވި އެހެން ކަންކަން ބެލުމަށްފަހު ބަލަންޖެހޭކަމެވެ.

މިގޮތުން ބަލާއިރު، ޑޮކިއުމަންޓް 6 އަދި ޑޮކިއުމަންޓް 10 އަކީ ސާބިތުކުރުމުގެ ހެކިގޮތުގައި ހަޤީޤަތް ސަމާލު

ގުޅުން ޗެކް ބުނުވަބޮސްޓަން ފައިސާ ފައިސާއަށް ނަގަން ޗެކްބުކްގެ ބުރައިން 167 ޗެކްބުކް ބަޔާން

ޗެކްބުކްއާކަމަށް ނުވުމުގެ ސަބަބުން، އެގޮ ބަދަލުގައި އެ ޗެކްބުކް ނަގަން ކުރަންޖެހުން ހުރަހެވެ. ސަމާލު

ގުޅުން އެހެރަ ކޯޓުން ގާނޫނު ބުނުމާ ޗެކް ބުނުވަބޮސްޓަން ބަލަންޖެހޭކަމެއް ނުނެވެ. ޝަރީޢަތުން

ބަލަންޖެހޭ ނުކުތާއަކީ، ހިސާބުތަކުން ފެންނާން އޮތް ހުރިހާ ބައާކޮށްދިނަ 167 ޗެކްބުކް ކުރި ހުރިހާ ނުވަތަ

ނުންގުތެވެ. އެކަން ސާބިތުވާން އޮތެވެ.

<u>އިސްތިއުނާފު ދެވަނަ ނުކުތާއާގެ:</u>

24.މިނުކުތާގައި މައިގަނޑު ގޮތެއްގައި ބަޔާންކުރަނީ، ޑޮކިއުމަންޓް 6 އަދި ޑޮކިއުމަންޓް 10 ގައި ބަޔާންކުރާ ހާލަތު

ހިސާބުން އެ ދެފަރާތުގައި ބަޔާންކުރާ ފައިސާ ދެއްކި އަސްކޯއި އިންވެސްޓްމަންޓް ޕްރައިވެޓް ލިމިޓެޑްއަކަށް

އަނގެން ޑޮކިއުމު، އެއީ ޒިޔާދަން ޢަބްދުﷲ ރަޝީދު އަނގަބަހުން ދިން ހިސާބަކަށް ބުނަވެ މައްސަލަ ނިންމި

ކަމަށެވެ. މިގެ އިތުރުން، މިމައްސަލައިގައި ހިސާބުތަކުން ޢަބްދުﷲ ރަޝީދަށް އަސްކޯއި ގުޅުން

ބިއްސާދާރަކަށްވާތީ، ހުކުމަށް ދީނުއިދު އާންމަން މާލީ ޚަރަދާއި ލިބެން އޮތުމުން، އާންމު ހުކުމަށް ޤާނޫނު

ނުކުރެވުމުގެ މައްސަލަތަށް.

25. ޢަބްދުﷲ ރަޝީދުގެ ހެކިބަހުގައި ބަޔާންކުރަނީ، އަސްލަމް ގުރޫޕުގެ ފަރާތުން، އުމަރާއަށް މީހުންގެ ހެކިވި

ގޮތުގައި ސަރުކާރު ގުރޫޕާ ބަލާލި ކުރުމުން، ސަރުކާރު ގުރޫޕުން އެބިޔަބު ނަގުދަށް ޕީ.ޖީ ޕްރޮސިކިއުޝަނުން ފައިސާ

ބަލާލާތީން، އެފައިސާއަކީ ނަގި ބިލްބޯޑުތަކުގެ ތެރޭގައި ބޮޑަށްހުރުން ބިލްބޯޑުތަކެއް ކުރުމަށް އުމަރާއަށް މީހުންނަށް

ނުފެނިގެން ދެން ބިލްބޯޑުގަނޑު ފައިސާ ހުރިގޮތެވެ. އެގޮތުން، އެފައިސާ ހުރި ސަރުކާރު ގުރޫޕުގެ މުއާމަލާތުގެ

ޖީ.ޕީ ޢަބްދުއްރަޝީދު ޢަބްދުﷲ އާއި އަސްލަމް ގުރޫޕުގެ ފަރާތުން ޢަބްދުﷲ ރަޝީދާ ހެކިވެރިން ދަރިންނާސް

ބައިވެރިވެގެން ކަމަށެވެ. އެހެންކަމުން، އަސްލަމް ގުރޫޕުން އުމަރާއަށް ދަފުތަރުގެ ބިލްބޯ ގޮތުގައި ސަރުކާރު ގުރޫ

ބަލާލާތީ ފައިސާ، ސަރުކާރު ގުރޫޕުން ޖީ.ޕީ ޕްރޮސިކިއުޝަނުން ބަލާލާކުރުމުން، އެފައިސާއަކީ ގަނޑުބަލާލަތުން ބޮޑު

ބިލްބޯޑުގެ ތެރޭގައި ބޮޑަށް ނުނު ބިލްބޯ ހުރުމުން، އެބިލްބޯޑުގެ ބަދަލުގައި ބިލްބޯ ގޮތުގެ މަސައްކަތްކުރި

ފަރާތަކީ ސަރުކާރު ގުރޫޕުންކަން އެނގޭތީ، ސަރުކާރު ގުރޫޕުން އެފައިސާ ހުރިގޮތެއްބޭނުން ގޮތުން ޖީ.ޕީ ޕްރޮސިކިއުޝަނުން

މިހާރު ސަރުކާރު އެފައިދާގެ ގުދުރަތީ އަމަލުކަމަށް ނިންމާލެވެ.

26. މިމައްސަލައިގައި ޢަބްދުﷲ ރަޝީދާއި މާލީ މަސްލަހަތު ލިބިގެން މަޖިލީހުގައި ހުރި މިހާރެވެ. ނަމަވެސް އާއްމު

ހިޔާނާތް އެއްޗެއްބޭނުމަކީ ނަމަވެސް ފެންނާން އޮތް ބަދަލުކަމާ، ޖީ.ޕީ ޕްރޮސިކިއުޝަނުން ސަރުކާރު ގުރޫޕުން ދައްކާ

ފައިސާއަކީ ނަގައިދޭންޖެހޭ ބިލްބޯޑުތަކުގެ ބޮޑުބަޔަކުން ބިލްބޯޑުތަކާއި ދިނުމުގެ ސަބަބުން، އަދިވެސް ބިލްބޯޑުތަކާއި

ނަގައިގެން އުމަރާއަށް މީހުން ޖެހުނުކަމެވެ. އެކަމުގެ ފުރިހަމަ ޖިނާއަތަ ޖީ.ޕީ ޕްރޮސިކިއުޝަނުން

ނަގަންޖެހޭ ކަމުގައެވެ. މިގޮތް، ޢަބްދުﷲ ރަޝީދުގެ ހިޔާނާތް އެއްޗެއްބޭނުމަކީ، ދީން ހުރި ހިޔާނާތަކީ ބޮޑުބަދަލު

ނުދިނުމަށް، ހަމަޖެހި ނަގައިދޭ މަސްލަހަތު ލިބޭ ފައިދާއާ ޖީ.ޕީ ޕްރޮސިކިއުޝަނުން ފަޅާލުމެވެ.

އިސްތިއުނާފުގެ ތިންވަނަ ނުކުތާއާމެދު:

27. މިނުކުތާގައިވެސް ފާހަގަކޮށްފައިވަނީ ޝާހިދުންގެ 6 އަދި ޝާހިދުންގެ 10 ގައި ބަޔާންކުރާ ހެކީގެ ފަރަގުތަކެވެ. އެއީ އަސްލަމް އިންވެސްޓްމަންޓުން ކުރި ހަރަދު ހޯދުމަށް ދައްކާ ކުރުމަކީ އަސްލަމް އިންވެސްޓްމަންޓަށް ކުރުވާން ކަމެއް ކަމަށެވެ. މީގެ އިތުރުން، އަސްލަމް ގޮތުދުން ޝިކާޔަތް ގެންމަށް ހަވާލުކުރި ސަލާމާ ގޮތުދުން ކަމަށްވާތީ، އަސްލަމް ގޮތުދުން ދައުވާ ކުރަންޖެހޭނީ ސަލާމާ ގޮތުދުގެ މައްޗަށް ކަމަށާއި، އިސްތިއުނާފުކުރާ ފަރާތުން އަސްލަމް ގޮތުދީ އާ ދެމެދު ޝިކާޔަތް ގެންމަށް އެއްބަސްވުމުގައި ނަމުގައިން، ޝިކާޔަތް ނުދިނުމުގެ ސަބަބުން ލިބޭ ގެއްލުމަކީ ޒިންމާވާންޖެހޭނީ ސަލާމާ ގޮތުދުން ކަމަށެވެ.

28. އިސްތިއުނާފުކުރާ ފަރާތުން، އެކި މުއްދަތުން، ދައްކާފައިވާ ފައިސާކަމަށާއި، އެއްވާފައިސާކަމަށެވެ. ކުރިން ބަޔާންކުރިފަދައިން، މިދަޢުވާއަކީ، ސަލާމާ ގޮތުދުން ޓީ.ޖީ ޓްރެވަލްސްއަށް ހަވާލުކުރި ފައިސާއަށް ނަގައިދޭންޖެހޭ ޝިކާޔަތުގެ ތަރައްޤީން ސިއްރާދުގުން ޝިކާޔަތްއެއްގެ ބަދަލުގައި ސަލާމާ ގޮތުދުން އަލުން ޝިކާޔަތް ނުވުމަށް ކުރަންޖެހުން ހަރަދު ހޯދުމުގެ ދައްކާފައެވެ. އެނގުމާގެ ގިރުސީޖު ކުރިން ބަޔާން ކުރުމަށްދައްކާފައެވެ.

އިސްތިއުނާފުގެ ހަތަރުވަނަ ނުކުތާއާމެދު:

29. މިނުކުތާއަކީ ބަލާއިރު ދަށު ކޯޓުން ނަގައިދީފައިވާ ޓީ.ޖީ ޓްރެވަލްސް އިން ޤަރާރު ޝިކާޔަތުގެ ތަރައްޤީން ސިއްރާދު ޝިކާޔަތްއެއް ކަމަށް ނުވާތީން ޖުމްލަ ފައިސާއަށް ނުޖެހުމުގެ ސަބަބުން، އެހެނީން ޖުރުމާނާކަމަށް އަލުން ނަގަ ޝިކާޔަތް ސިޓީ ކުރި ހަރަދުކަން އެނގުން ޤަރާރާއި، މިނުކުތާގައި ދަށު ކޯޓުން ނިންމާފައިވަނީ ރަނގަޅަށެވެ.

30. ބަޔާންކުރެވުނު ސަބަބުތަކާއި އެހެން ހުރިހާ ބަލާއިރު، ސިވިލް ކޯޓުގެ ނަންބަރު: 556/Cv-C/2019 ގެ ޤަޟިއްޔާއިން ކޮށްފައިވާ ހުކުމް ބަދަލުކުރުމަށް އަސާސެއްނެތް ކަމަށް ބަހައްޓައިފީމެވެ.

އިސްފަނޑިޔާރު ޢާޠިފް ބިލާލުގެ ރައުޔު

31. މިމައްސަލައިގައި ފަނޑިޔާރު މުޙައްމަދު ނިޔާޒްގެ ރައުޔަށް އަޅުގަނޑު ތާއީދުކުރަމެވެ.

ފަނޑިޔާރު މުޙައްމަދު ސަލީމްގެ ރައުޔު

32. މިމައްސަލައިގައި ފަނޑިޔާރު މުޙައްމަދު ނިޔާޒްގެ ރައުޔަށް އަޅުގަނޑު ތާއީދުކުރަމެވެ.

އިސްތިއުނާފުކުރުމުގެ އިޖުރާއަތު ބާޠިލްކޮށްދިނުން

33. މި ޤަޟިއްޔާގައި ދިވެހިރާއްޖޭގެ ހައިކޯޓުން ޙުކުމް ކުރުމުން، ދިވެހިރާއްޖޭގެ ސުޕްރީމް ކޯޓުގައި މި ޤަޟިއްޔާ އިސްތިއުނާފުކުރުމަށް ހުށަހެޅުމުގެ ޙައްޤު މައްސަލައިގެ ޚަޞްމުންނަށް ލިބިގެންވެއެވެ. އެގޮތުން އިސްތިއުނާފުކުރުމަށް ހުށަހެޅުމުގެ މުއްދަތަކީ ދިވެހިރާއްޖޭގެ ހައިކޯޓުން މި ޤަޟިއްޔާގައި ޙުކުމްކުރާ ތާރީޚުން ފެށިގެން 30 (ތިރީސް) ދުވަހެވެ.[15] އަދި އެ މުއްދަތުގެ ތެރޭގައި ޝަރީޢަތް ނިމުނު ގޮތުގެ ރިޕޯޓް ޚަޞްމުންނަށް ޙަވާލުކޮށްފައިނުވާނަމަ، އިސްތިއުނާފުކުރުމުގެ މުއްދަތު ގުނަން ފަށާނީ ތާރީޚާ ޝަރީޢަތް ނިމުނު ގޮތުގެ ރިޕޯޓް ޚަޞްމުންނާ ޙަވާލުކުރާ ތާރީޚުންނެވެ.[16] އެހެންނަމަވެސް ޝަރީޢަތް ނިމުނު ގޮތުގެ ޚުލާޞާ އަށް ބިނާކޮށްވެސް އިސްތިއުނާފު ހުށަހެޅިދާނެއެވެ.[17]

15. ޤާނޫނު ނަންބަރު 32/2021 (މަދަނީ އިޖުރާއަތުގެ ޤާނޫނު) ގެ 284 ވަނަ މާއްދާގެ (ހ)
16. ޤާނޫނު ނަންބަރު 32/2021 (މަދަނީ އިޖުރާއަތުގެ ޤާނޫނު) ގެ 284 ވަނަ މާއްދާގެ (ނ)
17. ޤާނޫނު ނަންބަރު 32/2021 (މަދަނީ އިޖުރާއަތުގެ ޤާނޫނު) ގެ 284 ވަނަ މާއްދާގެ (ރ)

ޙުކުމް:

ދެންފަހެ ބަޔާންވެދިޔަ ސަބަބުތަކާ އެހެން ހުރުމުން، ސިވިލް ކޯޓުގެ ނަންބަރު: 556/Cv-C/2019 ޤަޟިއްޔާއިން ކޮށްފައިވާ ޙުކުމަކީ ޞައްޙަ ޙުކުމެއްކަމަށްވާތީ، އިސްތިއުނާފުކުރާ ޗެލެންޖް ބްރަދަރާސް ޕްރަތަމަވެބް ތިމުޖެން އެދިފައިވާކަންކަން އެގޮތުގައި ކަނޑައަޅައިދެވުން ޤާނޫނީ އަދި ޝަރުޢީ ހަމައެއްނޫންކަން ދިވެހިރާއްޖޭގެ ހައިކޯޓުގައި މިޝަރީޢަތް ބަލާ ފަނޑިޔާރުންގެ އިއްތިފާޤުން ޙުކުމް ކޮށްފީމެވެ.

މިޤަޟިއްޔާ ބަލައި ޙުކުމް ކުރީ:

އިސްފަނޑިޔާރު ހަތިފް ހިލްމީ

ފަނޑިޔާރު މުޙައްމަދު ނިޔާޒް
(ރިޔާސަތު)

ފަނޑިޔާރު މުޙައްމަދު ސަލީމް